

Магістр 1 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОГО ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Анотація. Обґрунтовано проблемні аспекти економічної безпеки підприємства. Розглянуто історію виникнення поняття економічної безпеки підприємства та підходи до його трактування. Подано концепцію забезпечення економічної безпеки підприємства.

Аннотация. Обоснованы проблемные аспекты экономической безопасности предприятия. Рассмотрена история возникновения понятия экономической безопасности предприятия и подходы к его трактовке. Представлена концепция обеспечения экономической безопасности предприятия.

Annotation. The issues of the company economic security are considered. The history of the concept of economic security and approaches to its treatment are studied. The concept of providing the company economic security is presented.

Ключові слова: безпека, економічна безпека підприємства, економічне зростання, національна безпека, концепція економічної безпеки підприємства, система забезпечення економічної безпеки підприємства, політика економічної безпеки.

У даний час питання забезпечення умов економічного зростання підприємства виходять на перший план. На економічне зростання підприємства може впливати загальноекономічна ситуація в світі в цілому і в державі зокрема. Економічна ситуація в державі, окрім низки інших факторів, знаходиться залежно від здатності відповідних державних органів забезпечити як економічну безпеку держави, так і господарюючих суб'єктів – підприємств. У сучасних умовах процес успішного функціонування й економічного розвитку українських підприємств багато в чому залежить від вдосконалення їх діяльності в галузі забезпечення економічної безпеки.

Проблемами забезпечення економічної безпеки підприємств займалися такі вчені, як: Олейников Е. А., Гесць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С. та ін. Але дане питання до кінця не вивчене та потребує подальшого дослідження як на рівні держави, так і на рівні підприємства.

Проблеми забезпечення безпеки країни, державної безпеки, безпеки на рівні регіону і підприємства досить складні, так само, як і всі ті процеси, які відбуваються сьогодні в нашому суспільстві. Термін "безпека" почали вживати ще в XII столітті. Він означав спокійний стан духу людини, який вважав себе захищеним від будь-якої небезпеки. Поняття "національна безпека" ввів в політичний лексикон у 1904 р. Президент США Теодор Рузвельт. У 50-х і 60-х роках XX століття це поняття передбачало наявність військової потужності, а на рубежі 80-х і 90-х років почали широко обговорюватися питання соціальної та економічної безпеки. Економічна безпека стала вперше предметом серйозних наукових досліджень у 30-ті роки в Сполучених Штатах Америки. Це було пов'язано з найсильнішою світовою економічною кризою і необхідністю вироблення заходів швидкого реагування на нові великомасштабні загрози. Вже в 70-ті XX ст. роки термін "економічна безпека" став розглядатися як найважливіша складова національної безпеки і досить швидко набув поширення в розвинених країнах світу. Саме тоді, відстоюючи реалістичну оцінку ситуації, міжнародної обстановки, представники, насамперед, країн Західної Європи виступили за широке використання економічних методів забезпечення національної безпеки [1].

На думку Олейникова Е. А., "економічна безпека підприємства – це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загроз і для забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому" [2]. У рамках підходу до економічної безпеки підприємства як стану, обумовленого впливом зовнішнього середовища, слід зазначити ресурсно-функціональний підхід [3]. Автори цього підходу розглядають економічну безпеку підприємства як "стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання виникнення загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства зараз і в майбутньому". На думку Клімочкіна О. В., економічна безпека підприємства (фірми, корпорації) – це "стан захищеності його життєво важливих інтересів у фінансово-економічній, виробничо-господарській, технологічній сферах від різного роду загроз, у першу чергу соціально-економічного плану, яке настає завдяки прийнятій керівництвом та персоналом системи заходів правового, організаційного, соціально-економічного та інженерно-технічного характеру" [4].

Проаналізувавши понятійний апарат, на погляд автора, найбільш повно відображає і розкриває сутність трактування "економічна безпека" таке визначення: "економічна безпека підприємства – це забезпечення захищеності життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, організовується адміністрацією та колективом підприємства шляхом реалізації системи заходів правового, економічного, організаційного, інженерно-технічного та соціально-психологічного характеру".

При розробці системи забезпечення економічної безпеки підприємства повинна бути прийнята спеціальна концепція на основі отриманої великої інформації. Концепція економічної безпеки

© Бухаліна Ю. Ю., 2013

підприємства становить систему поглядів, ідей, цільових установок, пронизаних єдиним задумом, на проблему безпеки основних об'єктів безпеки підприємства, а також систему заходів, шляхів, напрямів досягнення поставлених цілей і створення сприятливих умов для досягнення цілей бізнесу в умовах невизначеності, а також існування внутрішніх і зовнішніх загроз. Концепція безпеки підприємства – це

офіційно затверджений документ. Концепція економічної безпеки підприємства (ЕБП) може включати блоки, подані в таблиці.

Таблиця

Концепція економічної безпеки підприємства

Назва блоку	Характеристика блоку
Опис проблемної ситуації в галузі ЕБП	визначення стану навколишнього середовища; аналіз стану підприємства, його ресурсного потенціалу, функціональних складових; виявлення небезпек і загроз, їх ранжування за ступенем значущості і величиною можливого збитку; визначення причин і факторів зародження небезпек і загроз; прогнозування можливих негативних наслідків; формулювання проблемної ситуації
Визначення цільової установки забезпечення безпеки	формулювання політики і стратегії безпеки; визначення мети безпеки; постановка завдань досягнення мети та реалізації сформульованої політики та обраного типу стратегії
Побудова системи ЕБП	формулювання функцій і принципів системи безпеки підприємства та принципів; визначення об'єктів безпеки та аналіз стану їх захищеності; створення органів (суб'єктів) забезпечення безпеки; розробка механізмів забезпечення безпеки; створення організаційної структури управління системою безпеки підприємства
Розробка методологічного інструментарію оцінки стану ЕБП	визначення основоположних критеріїв і показників стану економічної безпеки; вибір методів оцінки стану економічної безпеки підприємства; формування системи методів аналізу господарського ризику
Розрахунок сил і засобів, необхідних для забезпечення безпеки	розрахунок необхідної кількості ресурсів; визначення необхідної кількості людських ресурсів і витрат на їх утримання і стимулювання праці; визначення фінансових витрат, необхідних для забезпечення безпеки підприємства; зіставлення необхідних витрат з можливим збитком від впливу небезпек і загроз
Розробка заходів щодо реалізації основних положень концепції безпеки підприємства	визначення умов реалізації концепції; знаходження джерел ресурсного забезпечення концепції; виділення фінансових коштів для реалізації концепції; розробка стратегічного плану згідно з концепцією; підготовка професійних кадрів для служби безпеки, а також навчання співробітників питань дотримання правил безпеки, дія у надзвичайних ситуаціях, правилами пропускового режиму, роботи з документами, дотримання комерційної таємниці і т. д. ; створення служби безпеки й організація управління нею; встановлення технічних засобів захисту та ін. ; контроль за ефективністю виконання основних положень концепції економічної безпеки; розвиток системи безпеки підприємства, постійна адаптація її до мінливих умов, удосконалення форм і методів її роботи
Висновки про необхідність розробки і реалізації концепції економічної безпеки та ефективності її застосування	відповідність концепції цілям і завданням створеної системи безпеки реальним і потенційним загрозам і небезпекам; ступінь достатності виділених ресурсів; здатність служби безпеки вирішити поставлені перед нею завдання; ефективність реалізації концепції економічної безпеки підприємства

Мета даної системи – мінімізація зовнішніх і внутрішніх загроз економічному стану підприємства, в тому числі його фінансовим, матеріальним, інформаційним, кадровим ресурсам, на основі розробленого і реалізованого комплексу заходів економіко-правового та організаційно-соціального характеру. Слід мати на увазі, що найбільше значення у справі забезпечення економічної безпеки підприємства належить первинним економіко-правовим і організаційним заходам, які забезпечують фундамент, основу системи безпеки, на відміну від вторинних – технічних, фізичних та ін.

Таким чином, система забезпечення економічної безпеки підприємства – це гарантія незалежності підприємства, умова стабільності й ефективної життєдіяльності, досягнення успіху.

У процесі досягнення поставленої мети здійснюється вирішення конкретних завдань, які об'єднують усі напрями забезпечення безпеки. До завдань, що вирішуються системою забезпечення економічної безпеки, належать: прогнозування можливих загроз економічній безпеці; організація діяльності з попередження можливих загроз (превентивні заходи); виявлення, аналіз і оцінка виниклих реальних загроз економічній безпеці; прийняття рішень та організація діяльності з реагування на виниклі загрози; постійне вдосконалення системи забезпечення економічної безпеки підприємства.

Отже, проект забезпечення економічної безпеки об'єкта становить єдиний організаційно-технічний комплекс, у ході формування якого розробляється концепція забезпечення безпеки об'єкта чи політика безпеки. Її основу складає перелік обов'язкових заходів, спрямованих на вироблення плану дій щодо захисту об'єкта: визначення складу служби безпеки, її місце в організаційній структурі підприємства, сфера її компетенції, права та повноваження, варіанти дій у різних ситуаціях щоб уникнути конфліктів між підрозділами. Їх підґрунтям зазвичай лежить саме в тому, що багато хто вважає вимоги, пропонувані службою безпеки, необґрунтовано завищеними або через те, що служба безпеки всім цікавиться. Дотримання викладених умов дозволить ліквідувати підґрунтя для подібних ситуацій або вирішувати їх швидко і "безболісно". Політика економічної безпеки

визначає правильний з точки зору організації спосіб використання комунікаційних і обчислювальних ресурсів, правила доступу до об'єкта, правила поводження з конфіденційною інформацією, а також процедури запобігання порушень режиму безпеки і реагування на них.

Наук. керівн. Мозгова Л. О.

Література: 1. Поняття економічної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.superinf.ru/view_helpstud.php?id=543. 2. Олейников Е. А. Экономическая та национальная безопасность : учебник для вузов / Е. А. Олейников. – М. : Экзамен, 2005. – 340 с. 3. Моделивання економічної безпеки : держава, регіон, підприємство : монографія / В. М. Гесць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова та ін. – Х. : ХНЕУ, 2006. – 240 с. 4. Терехов М. С. Економічна безпека підприємства як успішна складова сучасного бізнесу [Електронний ресурс] / М. С. Терехов. – Режим доступу : <http://bre.ru/security/22999.html>.